

Undertegnede have gjort sig bekendte med Hr. Mandel-
grens Concept- Tegninger af Malerier og architectoniske Monu-
menter fra Middelalderen i Sverrig og henholde os ganske til den
af var sagkyndige Kunsthistoriker Professor Höyen Afgivne Bedöm-
melse. Vi antage, at Udgivelsen af en saa værdifuld Samling vil
være kjærkommen for Kunsthistoriens Venner og at et Foretagande af
den Beskaffenhed i höi Grad fortjener Regjeringens Opmærksomhed
og Bistand.

Paa det Kongelige Nordiske Oldskrift- Selskabs Vegne
Kjöbenhavn, den 9:de September, 1852.

{L.H ??}

Vice- Præsident.

C. C. {Rafn??}

Secretair.

Handlingar, som bifogas Herr N. M. Mandelgrens
underdåniga Memorial till H. M. Konungen
af den Januari 1852.

[Nedanstående text utgör första sidan i ett kapitel från en bok med tryckt text]

STORMÄKTIGSTE ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

Eders Maj:ts nådiga öfverseende behöfver jag i rikt mått och utbeder mig derföre i underdånighet, då jag nu går att med nådig tillåtelse afgifva påminnelser vid Eders Maj:ts Vitterhets, - Historie- och Antiqvi-

[Nedanstående text utgör vänstra delen av ett siduppslag från en bok med tryckt text]

2

tets-Akademies utlåtande öfver min sednast inför Eders Maj:ts thronframburna underdåniga anhållan om huldrik och nådig uppmärksamhet på det arbete, hvaråt jag länge odeladt egnat mig, och hvilket förnyade gånger varit föremål för Eders Maj:ts fosterländska deltagande, för det högsinta Konungahjertats ädelmod.

Akademiens utlåtande af den **16** sistl. December öfver min underdåniga anhållan om ett årligt anslag af **1,000** R:dr B:co intill nästa Riksdag, för att medelst resor under sommarmånaderna fortsätta mina konsthistoriska forskningar, samt under vintermånaderna utarbета original-ritningar med dertill hörande text, innehåller en lång framställning om Akademiens Sekreterares skriftvexling med mig angående tillvinande åt Akademien af det arbete, på hvars utförande jag nedlagt blomman af min kraft, och hvilket, om Akademien finge råda, för mig skulle blifva en blomsterströdd graf, i stället för, hvad jag vågat hoppas, ett medel till mitt lifs uppehälle. Efter denna framställning hemställer Akademien «huruvida något nytt anslag för denne sökande må ens kunna «sättas i fråga, innan han fullgjort de förbindelser, som åtföljt de rese-«understöd, han under åren **1849** och **1850** åtnjutit, samt derjemte åter-«ställt de till staten redan aflemnade teckningar och berättelser, han «fått låntaga, hvilka han likväl sedermera väl må kunna få tillåtelse «att, såsom hittills, begagna för utarbetandet af det planchverk han ernar utgifva«.

Akademien har af denna anslagsfråga gjort ett anslag emot min existens, som jag icke kan eller bör lemna obemärkt. Men, för att kunna ställa saken i dess rätta dager, måste jag underdånigst utbedja mig Eders Maj:ts nådiga tillåtelse att återföra frågan till dess utgångspunkt och derifrån leda den genom alla skiftningar intill det slut, som nu nära förestår. Sedan jag från **1838** till **1843** vid utländska muséer och konstsamlingar, på egen bekostnad, studerat vetenskapen att restaurera taflor och andra konstverk, borde jag söka göra den inhemtade kunskapen fruktbringande på samma gång för mitt fädernesland och för mig sjelf. Efter återkomsten till Sverige år **1843** i Oktober använde jag derföre den tid brödbekymrena lemnade ledig på ett specielt studium af den Svenska historiens och konsthistoriens hjälpkällor, som voro egnade att inviga mig till en rätt betraktelse och uppskattning af den bildande konstens efterlemningar hos oss; hvarefter jag, för aftecknandet

af dess värdefullare föremål, spridda i Rikets alla delar, i allmänna och enskilda samlingar, i Februari **1846** underdånigst hos Eders Maj:t anhöll om ett anslag å **200** R:dr B:co. Efter hörande af dess Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademi behagade Eders Maj:t i nåder lemna bifall härtill så att jag blef satt i tillfälle att samma år företaga min första konsthistoriska resa i fäderneslandet, öfver resultatet hvaraf Eders Maj:ts bemälde Akademi i underdånigt utlåtande den **11** Maj **1847**, bland annat, yttrade: att jag i Östergöthland, målet för resan **1846**, besökt **59** kyrkor, jemte städerna Norrköping, Lindköping, Söderköping, Skenninge och Vadstena; att jag från dessa ställen medfört ritningar,

[Nedanstående text utgör högra delen av siduppslaget]

3

de flesta endast i koncept, några mera utarbetade, upptagande tillsammans **148** större och mindre blad, af hvilka åtskilliga innehålla flere smärre hopförda ritningar och utkast; att bland dessa ritningar voro omkring **60** större och mindre mera fullständigt utförda, några i blyerts, andra med originalens färger återgifna; att **23** plancher upptogo teckningar af alfrescomålningar i kyrkohvalf, flertalet med originalens färger, hvaribland «de flesta ega för kyrkans, konstens och bildningens historia ett utmärkt värde»; att de öfriga planchererna innehöllo teckningar af kyrkodörrar, klockstaplar, grafmonument, altartaflor och andra kyrkoinventarier, samt några få fornlemningar ute på marken, utgörande, tillsammans med de ofvan anförda, **237** serskilda föremål, samt att jag till min berättelse fogat förteckningar öfver målningar och porträtter, som förvaras på Norrköpings och Söderköpings rådhus, i Lindköpings bibliothek, samt uti **38** större och mindre enskilda samlingar. Derjemte yttrade Akademien följande: «En annan fördel som icke heller «må förbises, har Mandelgrens resa medfört derigenom, att vederbörande «pastorers och socknemäns uppmärksamhet blifvit fästad på pligten att «omsorgsfullare vårda de vanligtvis illa behandlade och ringa aktade «fornminnen, som i deras kyrkor förvaras. En sådan påminnelse har «på de flesta ställen varit serdeles behöflig, emedan erfarenheten, äfven «af Mandelgrens nu ingifna berättelse bekräftad, har visat huru de i «detta afseende bestämda föreskrifterna uti Kongl. Förordningen af den «**17** April **1828** och det rörande kyrkorna och deras minnen serskildt «utfärdade cirkuläret af den **7** December **1840** varit oförmögna att till- «bakahålla vandalismen».

1847 beviljades mig i nåder ett lika understöd som året förut. Jag besökte då **95** kyrkor, hvaraf **3** i Upland, **1** i Vestmanland, **5** i Vestergöthland, **6** i Calmar Län, **5** i Jönköpings, och de öfrige i Östergöthland. De till Akademien för detta år inlemnade ritningar uppgingo till nära samma belopp som de under min föregående resa samlade, och upptogo mer eller mindre fullständigt utförda teckningar af **49** kyrkor, visade i facad, genomskärning och plan, **5** grafchor, **2** gamla materialbodas, **15** klockstaplar, **25** portar och dörrar, **15** prof på hvalf och väggmålningar, **15** grafstenar, **2** kyrkor och klosterruiner, **1** forntidsborg, **2** runstenar samt **90** diverse inventarier och prydnader, som i kyrkor förvaras, eller tillsammans **230** föremål. Bland de aftecknade kyrkorna fästade sig Akademien med intresse och välbehag vid trenne i antiqvariskt och architechnologiskt hänseende viktiga rundkyrkor, Solna och Munsö i Upland samt Skörstorps i Vestergöthland, jemte en 4:de dylik, inom sistnämnde provins, Dimbo, som likväl längesedan blifvit raserad, och sålunda kunnat återgifvas endast i ett obestämdt utkast. Ännu större uppmärksamhet ådrog sig teckningen af en numera sällsynt byggnadsart, förekommande i en af resvirke uppförd gammal träkyrka i Calmar Län, liknande de egendomliga Norrska träkyrkorna, som genom Dahls afbildningar fått ett välförtjent rykte. Akademien, ur hvars den **16 Maj 1848** afgifna utlåtande såväl uppgifterna som färgerna äro låna-

[Nedanstående text utgör vänstra delen av ett siduppslag från en bok med tryckt text]

4

de, tillägger, efter ofvan här sammandragna redogörelse, följande: «Den «åtföljande berättelsen innehåller många tillägg till förut tryckta topo- «grafiska arbeten samt till de kyrkoberättelser, som till följe af Eders «Maj:ts nådiga förordning den **17 April 1828** om forntida minnesmär- «kens fredande och bevarande blifvit till Vitterh-, Historie- och Anti- «qvitets-Akademien inlemnade. Den åtföljes af förteckningar öfver **11** «taflesamlingar i landsorterna samt porträttsamlingar, som i Upsala uti «Universitetets serskilda lokal och på de studerandes nationssalar förvaras».

Eders Maj:ts aldrig hvilande, upplysta nådiga deltagande för hvarje gren af den fosterländska bildningen föranlät Eders Maj:t i nåder att med samma understöd som de föregående åren äfven **1848** befrämja min då företagna konsthistoriska resa i fäderneslandet. Jag undersökte denna sommar hufvudsakligast Calmar Län och Öland, samt derjemte vissa trakter af Jönköpings och Kronobergs Län, af Vestergöthland, Östergöthland, Södermanland, och några af Uplands, i hufvudstadens grannskap belägna, kyrkor. Ritningarne af åtskilliga föremål i Calmar slott upptogo **21** blad i den inlemnade samlingen och innehöllo **152** serskilda teckningar, hvaribland de flesta bestodo i små detaljer, hvilka icke blifvit fullt utförda eller till något helt hopsatta. De återstående **64** bladen, hvilka, tillsammans med förenämnde **21**, utgjorde resultatet af denna resa, visade **82** teckningar af kyrkor i profil med grundritning, några få äfven med genomskärning, de flesta i mycket ofullständigt utkast; **26** utsigter af kyrkor af samma beskaffenhet; en planritning af en kyrka; **3** interieurer; **12** portar och dörrar; ett chorskrank; **32** klockstaplar; en takmålning samt **20** detaljer af sådana; en glasmålning; **19** grafstenar och andra monumenter; **4** runstenar; **17** utkast af borgar, murar, och andra fornlemningar på marken; en stadsplan, samt **112** teckningar af hvarjehanda inventarier och prydnader, som till det mesta förvaras i eller vid kyrkor, m. m. Antalet af serskilda teckningar uppgingo denna gång till **485**, af hvilka, i anseende till mångfalden i för- ening med det otillräckliga statsanslaget, endast några få hade hunnit blifva renritade och utförda. De skriftliga anteckningarna, som åtföljde ritningarna, innehöllo hufvudsakligen endast anvisning af deras innehåll. Dessutom var till reseberättelsen för detta år bifogad förteckning på **18**

enskilda till det mesta obetydliga taflesamlingar, samt på porträtterna i Calmar och Wexjö Consistorii- och Gymnasii-samlingar.

Akademiens underdåniga utlåtanden blifva nu icke längre, af skäl som här nedan skall förklaras, den officiella källa hvarur jag kan hemta intyg om resultaten af mina konsthistoriska resor och forskningar. På grund af Akademiens underdåniga utlåtande den **22 Maj 1849** öfver resan året förut, understödde Eders Maj:t förstnämnde år min då företagna resa i Nerike, der jag aftecknade målningarna i den s. k. Gustaf I:s rikssal i Örebro, samt upptäckte vägg- och hvalfmålningar från **1323** och **1494** i Råda kyrka, jemte hvalfmålningar i Tegelsmora kyrka i Upland. Äfven vissa delar af Vermland och Vestmanland besöktes detta år. Men sedan jag, på hösten återkommen till huf-

[Nedanstående text utgör högra delen av siduppslaget]

5

vudstaden, länge varit sysselsatt med ordnandet af mina samlingar och affattandet af min berättelse till Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademi, afbröts plötsligt detta mitt arbete af ett under vintern genom halkning föranledt benbrott, som höll mig vid sängen till dess den blidare årstiden inträdde, då Eders Maj:t i nåder tillät mig att för Eders Maj:t personligen i underdånighet förevisa de under resan berörde år gjorda samlingar, sådana de voro; hvarefter Eders Maj:t nådigst, utan att höra dess Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademi, för en lika beskaffad konsthistorisk resa år **1850** beviljade mig ett lika stort belopp, som det jag under hvardera af de 4 föregående åren åtnjutit. Sagde år gällde mina undersökningar hufvudsakligast Gottland och Skåne, i hvilken sistnämnde provins jag uti Bjäresjö kyrka under hvitmeningen anträffade målningar af en ren Byzantinsk stil från medlet af **1200**-talet, dem jag aftecknade. Derefter fortsattes resan genom Halland, Småland, Vestergöthland, Dalsland, Vermland, Nerike, Vestmanland och Upland, dels för studiet af konstens dittills för mig oundersökta efterlemningar i dessa landskap, dels för vinnandet af jmförelsepunkter mellan på olika tider och orter gjorda iakttagelser af konstföremålen.

Då jag härefter fann resultatet af mina femåriga resor i fäderneslandet bilda en sammanhängande konsthistorisk öfversigt från de äldsta tider, anhöll jag underdånigst hos Eders Maj:t om understöd för utgifvandet af ett arbete, hvilket vore ämnadt att i teckningar med förkla-

rande text åskådliggöra arkitekturens och målarekonstens utveckling, samt sålunda utgöra en lefvande Svensk konsthistoria. Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademien, till hvars utlåtande denna hemställan hän-sköts, ansåg medel till ett så beskaffadt arbete icke [sic!] kunna tagas af det anslag, som till resestipendier samt läroböckers och [sic!] lärda verks utgifvande finnes uppfördt, utan rubbade af denna fonds bestämmelse, och förklarade sig derjemte icke kunna [sic!] bedöma huruvida jag ens egde de insigter i sköna konsternas historia eller den konstskicklighet, som [sic!] utförandet af ett praktverk, med så stora anspråk och i den skala jag föreslagit, oundgängligen erfordrade. Detta underdåniga utlåtande är dateradt den **12 Nov. 1850**. Inom motionstiden vid det riksmöte, som började samma år, föreslogs hos höglöflige Ridderskapet och Adeln af herr Wallenstråle samt hos högvördiga Presteståndet af herr Grafström, att Rikets Ständer för detta arbetes utförande måtte bevilja ett anslag af **6,000 R:dr B:co**. Högl. Stats-utskottet, som beredde ärendet, förklarade sig anse mina företedda ritningar förtjenta af uppmärksamhet, men ansåg sig icke, då arbetet ej var fullbordadt, kunna tillstyrka anslag för dess utgifvande, utan föreslog i stället, att Rikets Ständer måtte i underdånig skrifvelse till Eders Maj:ts nådiga pröfning öfverlemna, huruvida jag icke kunde af tillgängliga medel erhålla ett lämpligt understöd till fortsättande af mina undersökningar af Sveriges kyrkors märkvärdigheter samt teckningars uppgörande deröfver; hvilket Stats-Utskottets förslag af Rikets Ständer antogs.

Den Rikets Ständers underdåniga skrifvelse, hvaruti de uttala den-

[Nedanstående text utgör vänstra delen av ett siduppslag från en bok med tryckt text]

6

na åsigt, utgör nu, jemte min serskilda underdåniga [sic!] ansökan i samma syfte, föremål för Eders Maj:ts nådiga ompröfvande, liksom Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademiens deröfver afgifna underdåniga utlåtande är föremålet för dessa underdåniga påminnelser. Hufvudsumman af Akademiens tal har jag redan anmärkt, nemligen att jag icke borde ega någon talan inför Eders Maj:t innan jag till Akademien återlemnade mina ritningar, att jag icke borde förtjena något afseende innan jag låtit afhända mig frukten af mitt ihärdiga arbete från **1838** till **1851**.

Uti Akademiens sednaste underdåniga utlåtande den **16** December **1851** erkänner Akademien sig hafva till mig utlånat mina teckningar, för att «afkopieras eller fullständigare utföras» för det arbete, som jag hade under händer. Detta skedde **1849**. Förunderligt att Akademien i sitt utlåtande den **12** Nov. **1850**, mer än ett år efter sedan Akademien till mig utlemnade mina ritningar, icke nämnde ett ord om deras återfående: Hade ingen då ännu för sitt enskilda ändamål fästakademiens uppmärksamhet på behovet af tillgängligheten utaf dessa teckningar? en fråga, hvilken ingalunda är någon insinuation, vid betraktande deraf att Akademiens pligt att härutinnan bevaka statens intresse, — för hvilket ändamål, efter Akademiens egen förklaring, Akademien bordt i sitt förvar hafva, utom mina berättelser hvilka när som helst äro tillgängliga i Akademien, äfven mina teckningar såsom ersättning för det mig meddelade understöd, — att, säger jag, denna Akademiens pligt var lika bindande **1850** som **1851**. Förunderligt också att Akademien i sitt utlåtande d. **12** November **1850** kunde, utan att ega tillgång till mina teckningar, bedöma då förevarande fråga om anslag för deras utgifvande, men ett år sednare alldeles saknade denna förmåga!

Mina fem års resor, som af statsmedel blifvit understödda med inalles **1,000** R:dr B:co, hafva årligen upptagit tiden från Maj eller Juni till Oktober eller November, och med den strängaste hushållning kostade mig B:co R:dr **2,410**, att icke räkna omkostnaderna för mitt liffsupphålle under vintermånaderna, hvilken tid jag till största delen användt på ordnandet af samlingarna och redigerandet af berättelserna. Det var visserligen ett vilkor för det mig år efter år beviljade statsanslaget, att jag skulle till Akademien öfverlemnade gjorda samlingarna, hvilka

Akademien uti flere dess underdåniga utlåtanden förklarar utgöra en nöjaktig ersättning för det meddelade understödet; men, å andra sidan, lärer Akademien benäget erinra sig det förbehåll jag redan efter min örsta [sic!] resa inför Akademien framställde, nemligen att jag, vid betraktandet af statsanslagets, utaf Akademien sjelf flere gånger erkända otillräcklighet, måtte ega rättighet att, medelst utgifvandet af mina samlingar, om möjligt, söka betäcka den för mig ytterst kännbara skillnaden mellan understödets belopp och beloppet af resekostnaderna; — ett förbehåll, hvars billighet och rättmätighet Akademien faktiskt erkände genom att, för berörde ändamål, till mig utlemna mina samlingar. Jag vågar föreställa mig, att Akademien härutinnan handlat i fullkomlig överensstämmelse med Eders Maj:ts nådiga afsigt; ty när Eders Maj:t i nåder un-

[Nedanstående text utgör högra delen av siduppslaget]

7

derstödde mina konsthistoriska resor, afsåg Eders Maj:t säkerligen att få de derunder gjorda iakttagelser och teckningar meddelade allmänheten, dels såsom en uppmaning till bevarande af minnena utaf en förgången kultur, dels såsom ett icke oväsentligt bidrag till såväl den allmänna konsthistorien, som Sveriges enskilda. Akademien synes således härföre icke kunna göra sig några förebråelser; och det är under sådana förhållanden temligen oförklarligt, hvarföre Akademien i sitt sednaste utlåtande så mycket ondgöres på mig för det jag handlat så som Akademien bordt anse mig böra handla.

Men, jag vågar gå ännu längre. Jag vågar uttala den tro, att, äfven om mina samlingar aldrig af mig utgåfves, eller till Akademien återlemnades, Staten ändå fått mer än full valuta för de **1,000 R:dr B:co**, hvarmed den understödt mina forskningar, uti de berättelser om fornlemningar och konstsamlingar jag till Akademien aflemnade, och hvilka Akademien sjelf medgifvit innehålla icke oviktiga bidrag till fäderneslandets historia och topografi, att icke påpeka Akademiens erkännande af den nytta jag åstadkommit genom en kraftfullare väckelse till helighållandet af Eders Maj:ts nådiga författningar. Dessutom får det kanske också intagas i räkningen, att jag lyckats ådraga den gren af konsten, som utgjort hufvudföremålet för mina sträfvanden, ett aktningfullare afseende, än densamma förut rönt äfven af bildningens målsmän i Sverige. Att flera af dem, som på sednaste åren erhållit resestipendier, icke upp-

fyllt dervid fästade villkor af berättelsers afgifvande, är jag icke klenmodig nog att vilja använda såsom ursäkt för hvad mig tillvites. Men förhållandet må här antydast, emedan jemförelsen deremellan och det sätt, hvarpå man emot mig förfar, — emot mig, som med Akademiens tillåtelse och för af Akademien medgifvet ändamål begagnar en del af mina samlingar,— ger visshet åt hvad förut kunnat synas endast hafva egenskapen af sannolikhet, nemligen att man vill uttrötta mig och afhända mig mina samlingar, för att af andra, om icke utgifvas, åtminstone vid likartade arbeten med fördel begagnas. Det finnes eljest ingen förklaringsgrund, hvarföre man ser genom fingret med dem, som för vetenskapliga resor på en gång erhållit lika stort, om icke större statsanslag, än jag tillsammans fem serskilda gånger åtnjutit, men med mig på det, strängaste nagelfar. Jag är van att teckna interieurer, och skulle kunna fullständigt återgifva den märkvärdiga interieuren af denna fråga, men inskränker mig till antydandet af den i den innersta fonden dunkelt framskymtande gruppen, hvilken motiverar alla de närmare figurernas ställningar och rörelser. Denna grupp visar tvenne liksom med dubbla band förenade personer, trampande på den bildande konstens alla emblemer och attributer, pekande på konsternas akademi såsom på deras enskilda egendom, och öfversväfvade af den välsignande Öfverengelen Michael.

Eders Maj:t täcktes i nåder tillåta mig slutligen ånyo i underdånighet fästa Eders Maj:ts nådiga uppmärksamhet uppå skengrunden af det hinder Akademien anfört emot upptagandet af min underdåniga ansökan i enlighet med Rikets Ständers derom yttrade underdåniga önskan.

[Nedanstående text utgör en sida från en bok med tryckt text]

8

Att jag aldrig tänkt lemna det villkor ouppfyldt, hvarunder Eders Maj:t gång efter annan främjat mina forskningar, kan jag heligt försäkra: och tillägger jag här den lika högtidliga försäkran, att, äfven om jag för min utkomst skull snart nödgas blifva en främmande makts under-såte, jag lika väl, som om jag ännu hade den äran och glädjen att vara Svensk, skall veta att uppfylla denna min förbindelse, på det sätt nem-ligen att, i samma mån mina teckningar hinna utgifvas, de dervid be-gagnade konceptritningar skola öfverlemnas till Eders Maj:ts Vitterhets-, Historie- och Antiquitets- Akademi.

Slutligast vädjande till Eders Maj:ts aldrig jäfvade rättrådighet, vågar jag i underdånighet hemställa, om icke den enklaste billighet sy-nes fordra, att för de konsthistoriska berättelser och anteckningar, Aka-demien eger i sin värjo såsom frukten af mina forskningar, jag tiller-kännes åtminstone ett så stort belopp, att kostnaderna för de resor, hvarunder dessa iakttagelser blifvit samlade, finnas vara betäckta.

Med djupaste vördnad, trohet och nit tecknar jag
Stormäktigste Allernådigste Konung
Eders Majestäts

underdånigaste och tropligtigaste
tjenare och undersåte
N. M. Mandelgren.

Stockholm i Januari 1852.

Häraf äro tryckta 41 Exemplar.

STOCKHOLM, P. A. HULDBERGS BOKTRYCKERI. 1852.

[Nedanstående text utgör första sidan i ett kapitel ur en bok med tryckt text]

STORMÄKTIGSTE ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

Eders Maj:ts nådiga öfverseende behöfver jag i rikt mått och utbeder mig derföre i underdånighet, då jag nu går att med nådig tillåtelse af gifva påminnelser vid Eders Maj:ts Vitterhets-, Historie- och Antiqvi-

[Nedanstående text utgör vänstra delen av ett siduppslag i en bok med tryckt text]

2

tets-Akademies utlåtande öfver min sednast inför Eders Maj:ts thronframburna underdåniga anhållan om huldrik och nådiga uppmärksamhet på det arbete, hvaråt jag länge odeladt egnat mig, och hvilket förnyade gånger varit föremål för Eders Maj:ts fosterländska deltagande, för det högsinta Konungahjertats ädelmod.

Akademiens utlåtande af den **16** sist¹. December öfver min underdåniga anhållan om ett årligt anslag af **1,000** R:dr B:co intill nästa Riksdag, för att medelst resor under sommarmånaderna fortsätta mina konsthistoriska forskningar, samt under vintermånaderna utarbета original-ritningar med dertill hörande text, innehåller en lång framställning om Akademiens Sekreterares skriftvexling med mig angående tillvinande åt Akademien af det arbete, på hvars utförande jag nedlagt blomman af min kraft, och hvilket, om Akademien finge råda, för mig skulle blifva en blomsterströdd graf, i stället för, hvad jag vågat hoppas, ett medel till mitt lifs uppehälle. Efter denna framställning hemställer Akademien «huruvida något nytt anslag för denne sökande må ens kunna «sättas i fråga, innan han fullgjort de förbindelser, som åtföljt de rese-«understöd, han under åren **1849** och **1850** åtnjutit, samt derjemte åter-«ställt de till staten redan aflemnade teckningar och berättelser, han «fått låntaga, hvilka han likväl sedermera väl må kunna få tillåtelse «att, såsom hittills, begagna för utarbetandet af det planchverk han ernar utgifva«.

Akademien har af denna anslagsfråga gjort ett anslag emot min existens, som jag icke kan eller bör lemna obemärkt. Men, för att kunna ställa saken i dess rätta dager, måste jag underdånigst utbedja mig Eders Maj:ts nådiga tillåtelse att återföra frågan till dess utgångspunkt och derifrån leda den genom alla skiftningar intill det slut, som nu nära förestår. Sedan jag från **1838** till **1843** vid utländska muséer och konstsamlingar, på egen bekostnad, studerat vetenskapen att restaurera taflor och andra konstverk, borde jag söka göra den inhemtade kunskapen fruktbringande på samma gång för mitt fädernesland och för mig sjelf. Efter återkomsten till Sverige år **1843** i Oktober använde jag derföre den tid brödbekymrena lemnade ledig på ett specielt studium af den Svenska historiens och konsthistoriens hjälpkällor, som voro egenade att inviga mig till en rätt betraktelse och uppskattning af den bildande konstens efterlemningar hos oss; hvarefter jag, för aftecknandet

af dess värdefullare föremål, spridda i Rikets alla delar, i allmänna och enskilda samlingar, i Februari **1846** underdånigst hos Eders Maj:t anhöll om ett anslag å **200 R:dr B:co**. Efter hörande af dess Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademi behagade Eders Maj:t i nåder lemna bifall härtill så att jag blef satt i tillfälle att samma år företaga min första konsthistoriska resa i fäderneslandet, öfver resultatet hvaraf Eders Maj:ts bemälde Akademi i underdånigt utlåtande den **11 Maj 1847**, bland annat, yttrade: att jag i Östergöthland, målet för resan **1846**, besökt **59** kyrkor, jemte städerna Norrköping, Lindköping, Söderköping, Skenninge och Vadstena; att jag från dessa tällen [sic!] medfört ritningar,

[Nedanstående text utgör den högra delen av uppslaget]

3

de flesta endast i koncept, några mera utarbetade, upptagande tillsammans **148** större och mindre blad, af hvilka åtskilliga innehålla flere smärre hopförda ritningar och utkast; att bland dessa ritningar voro omkring **60** större och mindre mera fullständigt utförda, några i blyerts, andra med originalens färger återgifna; att **23** plancher upptogo teckningar af alfrescomålningar i kyrkohvalf, flertalet med originalens färger, hvaribland «de flesta ega för kyrkans, konstens och bildningens historia ett utmärkt värde»; att de öfriga plancherna innehöllo teckningar af kyrkodörrar, klockstaplar, grafmonument, altartaflor och andra kyrkoinventarier, samt några få fornlemningar ute på marken, utgörande, tillsammans med de ofvan anförda, **237** serskilda föremål, samt att jag till min berättelse fogat förteckningar öfver målningar och porträtter, som förvaras på Norrköpings och Söderköpings rådhus, i Lindköpings bibliothek, samt uti **38** större och mindre enskilda samlingar. Derjemte yttrade Akademien följande: «En annan fördel som icke heller «må förbises, har Mandelgrens resa medfört derigenom, att vederbörande «pastorers och socknemäns uppmärksamhet blifvit fästad på pligten att «omsorgsfullare vårda de vanligtvis illa behandlade och ringa aktade «fornminnen, som i deras kyrkor förvaras. En sådan påminnelse har «på de flesta ställen varit serdeles behöflig, emedan erfarenheten, äfven «af Mandelgrens nu ingifna berättelse bekräftad, har visat huru de i «detta afseende bestämda föreskrifterna uti Kongl. Förordningen af den «**17 April 1828** och det rörande kyrkorna och deras minnen serskildt «utfärdade cirkuläret af den **7 December 1840** varit oförmögna att till- «bakahålla vandalismen».

1847 beviljades mig i nåder ett lika understöd som året förut. Jag besökte då **95** kyrkor, hvaraf **3** i Upland, **1** i Vestmanland, **5** i Vestergöthland, **6** i Calmar Län, **5** i Jönköpings, och de öfrige i Östergöthland. De till Akademien för detta år inlemnade ritningar uppgingo till nära samma belopp som de under min föregående resa samlade, och upptogo mer eller mindre fullständigt utförda teckningar af 49 kyrkor, visade i facad, genomskärning och plan, **5** grafchor, **2** gamla materialbodar, **15** klockstaplar, **25** portar och dörrar, **15** prof på hvalf och väggmålningar, **15** grafstenar, **2** kyrkor och klosterruiner, 1 forntidsborg, **2** runstenar samt **90** diverse inventarier och prydnader, som i kyrkor förvaras, eller tillsammans **230** föremål. Bland de aftecknade kyrkorna fästade sig Akademien med intresse och välbehag vid trenne i antiqvariskt och architectnologiskt hänseende viktiga rundkyrkor, Solna och Munsö i Upland samt Skörstorps i Vestergöthland, jemte en 4:de dylik, inom sistnämnde provins, Dimbo, som likväl längesedan blifvit raserad, och sålunda kunnat återgifvas endast i ett obestämdt utkast. Ännu större uppmärksamhet ådrog sig teckningen af en numera sällsynt byggnadsart, förekommande i en af resvirke uppförd gammal träkyrka i Calmar Län, liknande de egendomliga Norrska träkyrkorna, som genom Dahls afbildningar fått ett välförtjent rykte. Akademien, ur hvars den **16 Maj 1848** afgifna utlåtande såväl uppgifterna som färgerna äro låna-

[Nedanstående text utgör vänster del av ett siduppslag i en bok med tryckt text]

4

de, tillägger, efter ofvan här sammandragna redogörelse, följande: «Den «åtföljande berättelsen innehåller många tillägg till förut tryckta topo- «grafiska arbeten samt till de kyrkoberättelser, som till följe af Eders «Maj:ts nådiga förordning den **17 April 1828** om forntida minnesmär- «kens fredande och bevarande blifvit till Vitterh-, Historie- och Anti- «qvitets-Akademien inlemnade. Den åtföljes af förteckningar öfver **11** «taflesamlingar i landsorterna samt porträttsamlingar, som i Upsala uti «Universitetets serskilda lokal och på de studerandes nationssalar förvaras».

Eders Maj:ts aldrig hvilande, upplysta nådiga deltagande för hvarje gren af den fosterländska bildningen föranlät Eders Maj:t i nåder att med samma understöd som de föregående åren äfven **1848** befrämja min då företagna konsthistoriska resa i fäderneslandet. Jag undersökte denna sommar hufvudsakligast Calmar Län och Öland, samt derjemte vissa trakter af Jönköpings och Kronobergs Län, af Vestergöthland, Östergöthland, Södermanland, och några af Uplands, i hufvudstadens grannskap belägna, kyrkor. Ritningarne af åtskilliga föremål i Calmar slott upptogo **21** blad i den inlemnade samlingen och innehöllo **152** serskilda teckningar, hvaribland de flesta bestodo i små detaljer, hvilka icke blifvit fullt utförda eller till något helt hopsatta. De återstående **64** bladen, hvilka, tillsammans med förenämnde **21**, utgjorde resultatet af denna resa, visade **82** teckningar af kyrkor i profil med grundritning, några få äfven med genomskärning, de flesta i mycket ofullständigt utkast; **26** utsigter af kyrkor af samma beskaffenhet; en planritning af en kyrka; **3** interiurer; **12** portar och dörrar; ett chorskrank: **32** klockstaplar; en takmålning samt **20** detaljer af sådana; en glasmålning; **19** grafstenar och andra monumenter; **4** runstenar; **17** utkast af borgar, murar, och andra fornlemningar på marken; en stadsplan samt **112** teckningar af hvarjehanda inventarier och prydnader, som till det mesta förvaras i eller vid kyrkor, m. m. Antalet af serskilda teckningar uppgingo denna gång till **485**, af hvilka, i anseende till mångfalden i förening vid det otillräckliga statsanslaget, endast några få hade hunnit blifva renritade och utförda. De skriftliga anteckningarna, som åtföljde ritningarna, innehöllo hufvudsakligen endast anvisning af deras innehåll. Dessutom var till reseberättelsen för detta år bifogad förteckning på **18** enskilda till det mesta obetydliga taflesamlingar, samt på porträtterna i

Calmar och Wexjö Consistorii- och Gymnasii-samlingar.

Akademiens underdåniga utlåtanden blifva nu icke längre, af skäl som här nedan skall förklaras, den officiella källa hvarur jag kan hemta intyg om resultaterna af mina konsthistoriska resor och forskningar.

På grund af Akademiens underdåniga utlåtande den **22 Maj 1849** öfver resan året förut, understödde Eders Maj:t sistnämnde år ånyo min då företagna resa i Nerike, der jag aftecknade målningarna i den s. k. Gustaf 1:s rikssal i Örebro, samt upptäckte vägg- och hvalfmålningar från **1323** och **1494** i Råda kyrka, jemte hvalfmålningar i Tegelsmora kyrka i Upland. Äfven vissa delar af Vermland och Vestmanland besöktes detta år. Men sedan jag, på hösten återkommen till huf-

[Nedanstående text utgör högra delen av siduppslaget]

5

vudstaden, länge varit sysselsatt med ordnandet af mina samlingar och affattandet af min berättelse till Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademi, afbröts plötsligt detta mitt arbete af ett under vintern genom halkning föranledt benbrott, som höll mig vid sängen till dess den blidare årstiden inträdde, då Eders Maj:t i nåder tillät mig att för Eders Maj:t personligen i underdånighet förevisa de under resan berörde år gjorda samlingar, sådana de voro; hvarefter Eders Maj:t nådigst, utan att höra dess Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademi, för en lika beskaffad konsthistorisk resa år **1850** beviljade mig ett lika stort belopp, som det jag under hvardera af de 4 föregående åren åtnjutit. Sagde år gällde mina undersökningar hufvudsakligast Gottland och Skåne, i hvilken sistnämnde provins jag uti Bjäresjö kyrka under hvitmeningen anträffade målningar af en ren Byzantinsk stil från medlet af **1200**-talet, dem jag aftecknade. Derefter fortsattes resan genom Halland, Småland, Vestergöthland, Dalsland, Vermland, Nerike, Vestmanland och Upland, dels för studiet af konstens dittills för mig oundersökta efterlemningar i dessa landskap, dels för vinnandet af jmförelsepunkter mellan på olika tider och orter gjorda iakttagelser af konstföremålen.

Då jag härefter fann resultatet af mina femåriga resor i fäderneslandet bilda en sammanhängande konsthistorisk öfversigt från de äldsta tider, anhöll jag underdånigst hos Eders Maj:t om understöd för utgifvandet af ett arbete, hvilket vore ämnadt att i teckningar med förklarande text åskådliggöra arkitekturens och målarekonstens utveckling,

samt sålunda utgöra en lefvande svensk konsthistoria. Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademien, till hvars utlåtande denna hemställan hänsköts, ansåg medel till ett så beskaffadt arbete icke kunna tagas af det anslag, som till resestipendier samt läroböckers och lärda verks utgifvande finnes uppfördt, utan rubbande af denna fonds bestämmelse, och förklarade sig derjemte icke kunna bedöma huruvida jag ens egde de insigter i sköna konsternas historia eller den konstskicklighet, som utförandet af ett praktverk, med så stora anspråk och i den skala jag föreslagit, oundgängligen erfordrade.« Detta underdåniga utlåtande är dateradt den **12 Nov. 1850**. Inom motionstiden vid det riksmöte, som började samma år, föreslogs hos högloflige Ridderskapet och Adeln af herr Wallenstråle samt hos högvördiga Presteståndet af herr Grafström, att Rikets Ständer för detta arbetes utförande måtte bevilja ett anslag af **6,000 R:dr B:co**. Högl. Stats-utskottet, som beredde ärendet, förklarade sig anse mina företedda ritningar förtjenta af uppmärksamhet, men ansåg sig icke, då arbetet ej var fullbordadt, kunna tillstyrka anslag för dess utgifvande, utan föreslog i stället, att Rikets Ständer måtte i underdånig skrifvelse till Eders Maj:ts nådiga pröfning öfverlemna, huruvida jag icke kunde af tillgängliga medel erhålla ett lämpligt understöd till fortsättande af mina undersökningar af Sveriges kyrkors märkvärdigheter samt teckningars uppgörande deröfver; hvilket Stats-Utskottets förslag af Rikets Ständer antogs.

Den Rikets Ständers underdåniga skrifvelse. hvaruti de uttalad -en

[Nedanstående text utgör vänstra delen av ett siduppslag från en bok med tryckt text]

6

na åsigt, utgör nu, jemte min serskilda underdåniga [sic!] ansökan i samma syfte, föremål för Eders Maj:ts nådiga ompröfvande, liksom Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademiens deröfver afgifna underdåniga utlåtande är föremålet för dessa underdåniga påminnelser. Hufvudsumman af Akademiens tal har jag redan anmärkt, nemligen att jag icke borde ega någon talan inför Eders Maj:t innan jag till Akademien återlemnade mina ritningar, att jag icke borde förtjena något afseende innan jag låtit afhända mig frukten af mitt ihärdiga arbete från **1838** till **1851**.

Uti Akademiens sednaste underdåniga utlåtande den **16** December **1851** erkänner Akademien sig hafva till mig utlånat mina teckningar, för att «afkopieras eller fullständigare utföras» för det arbete, som jag hade under händer. Detta skedde **1849**. Förunderligt att Akademien i sitt utlåtande den **12** Nov. **1850**, mer än ett år efter sedan Akademien till mig utlemnade mina ritningar, icke nämnde ett ord om deras återfående ! Hade ingen då ännu för sitt enskilda ändamål, fästakademiens uppmärksamhet på behovet af tillgängligheten utaf dessa teckningar? en fråga, hvilken ingalunda är någon insinuation, vid betraktande deraf att Akademiens pligt att härutinnan bevaka statens intresse,___ för hvilket ändamål, efter Akademiens egen förklaring, Akademien bordt i sitt förvar hafva, utom mina berättelser hvilka när som helst äro tillgängliga i Akademien, äfven mina teckningar såsom ersättning för det mig meddelade understöd, _att,säger jag,denna Akademiens pligt var lika bindande **1850** som **1851**. Förunderligt också att Akademien i sitt utlåtande d. **12** November **1850** kunde, utan att ega tillgång till mina teckningar, bedöma då förevarande fråga om anslag för deras utgifvande, men ett år sednare alldeles saknade denna förmåga!

Mina fem års resor, som af statsmedel blifvit understödda med inalles **1,000** R:dr B:co, hafva årligen upptagit tiden från Maj eller Juni till Oktober eller November, och med den strängaste hushållning kostade mig B:co R:dr **2,410**, att icke räkna omkostnaderna för mitt lifsupp-hälle under vintermånaderna, hvilken tid jag till största delen användt på ordnandet af samlingarna och redigerandet af berättelserna. Det var visserligen ett vilkor för det mig år efter år beviljade statsanslaget, att jag skulle till Akademien öfverlemna de gjorda samlingarna, hvilka

Akademien uti flere dess underdåniga utlåtanden förklarar utgöra en nöjaktig ersättning för det meddelade understödet; men, å andra sidan, läser Akademien benäget erinra sig det förbehåll jag redan efter min örsta [sic!] resa inför Akademien framställde, nemligen att jag, vid betraktandet af statsanslagets, utaf Akademien sjelf flere gånger erkända otillräcklighet, måtte ega rättighet att, medelst utgifvandet af mina samlingar, om möjligt, söka betäcka den för mig ytterst kännbara skillnaden mellan understödets belopp och beloppet af resekostnaderna; -ett förbehåll, hvars billighet och rättmätighet Akademien faktiskt erkände genom att, för berörda ändamål, till mig utlemna mina samlingar. Jag vågar föreställa mig, att Akademien härutinnan handlat i fullkomlig öfverensstämmelse med Eders Maj:ts nådiga afsigt; ty när Eders Maj:t i nåder un-

[Nedanstående text utgör den högra delen av siduppslaget]

7

derstödde mina konsthistoriska resor, afsåg Eders Maj:t säkerligen att få de derunder gjorda iakttagelser och teckningar meddelade allmänheten, dels såsom en uppmaning till bevarande af minnena utaf en förgången kultur, dels såsom ett icke oväsentligt bidrag till såväl den allmänna konsthistorien, som Sveriges enskilda. Akademien synes således härföre icke kunna göra sig några förebråelser; och det är under sådana förhållanden temligen oförklarligt, hvarföre Akademien i sitt sednaste utlåtande så mycket ond göres på mig för det jag handlat så som Akademien bordt anse mig höra handla.

Men, jag vågar gå ännu längre. Jag vågar uttala den tro, att äfven om mina samlingar aldrig af mig utgåfves, eller till Akademien återlemnades, Staten ändå fått mer än full valuta för de **1,000 R:dr** B:co. hvarmed den understödt mina forskningar, uti de berättelser om fornlemningar och konstsamlingar jag till Akademien aflemnade, och hvilka Akademien sjelf medgifvit innehålla icke ovigtiga bidrag till fäderneslandets historia och topografi, att icke påpeka Akademiens erkännande af den nytta jag åstadkommit genom en kraftfullare väckelse till helighållandet af Eders Maj:ts nådiga författningar. Dessutom får det kanske också intagas i räkningen, att jag lyckats ådraga den gren af konsten, som utgjort hufvudföremålet för mina sträfvanden, ett aktningfullare afseende, än densamma förut rönt äfven af bildningens målsmän i Sverige. Att flera af dem, som på sednaste åren erhållit resestipendier, icke upp-

fyllt dervid fästade villkor af berättelsers afgifvande, är jag icke klenmodig nog att vilja använda såsom ursäkt för hvad mig tillvites. Men förhållandet må här antydast, emedan jämförelsen deremellan och det sätt, hvarpå man emot mig förfar, - emot mig, som med Akademiens tillåtelse och för af Akademien medgifvet ändamål begagnar en del af mina samlingar.— ger visshet åt hvad förut kunnat synas endast hafva egenskapen af sannolikhet, nemligen att man vill uttrötta mig och afhända mig mina samlingar, för att af andra, om icke utgifvas, åtminstone vid likartade arbeten med fördel begagnas. Det finnes eljest ingen förklaringsgrund, hvarföre man ser genom fingret med dem, som för vetenskapliga resor på en gång erhållit lika stort, om icke större statsanslag, än jag tillsammans fem serskilda gånger åtnjutit, men med mig på det strängaste nagelfar. Jag är van att teckna interieurer, och skulle kunna fullständigt återgifva den märkvärdiga interieuren af denna fråga, men inskränker mig till antydandet af den i den innersta fonden dunkelt framskymtande gruppen, hvilken motiverar alla de närmare figurernas ställningar och rörelser. Denna grupp visar tvenne liksom med dubbla band förenade personer, trampande på den bildande konstens alla emblemer och attributer, pekande på konsternas akademi såsom på deras enskilda egendom, och öfversväfvade af den välsignande Öfverengelen Michael.

Eders Maj:t tacktes i nåder tillåta mig slutligen ånyo i underdånighet fästa Eders Maj:ts nådiga uppmärksamhet uppå skengrunden af det hinder Akademien anfört emot upptagandet af min underdåniga ansökan i enlighet med Rikets Ständers derom yttrade underdåniga önskan,

[Nedanstående text utgör en sida från en bok med tryckt text]

//Forskning i Sv. A, "1852"// [blyertstext längst upp på sidan]

8

Att jag aldrig tänkt lemna det villkor ouppfyldt, hvarunder Eders Maj:t gång efter annan främjat mina forskningar, kan jag heligt försäkra; och tillägger jag här den lika högtidliga försäkran, att, äfven om jag för min utkomts[sic!]skull snart nödgas blifva en främmande makts undersåte, jag lika väl, som om jag ännu hade den äran och glädjen att vara Svensk, skall veta att uppfylla denna min förbindelse, på det sätt nemligen att, i samma mån mina teckningar hinna utgifvas, de dervid begagnade conceptritningar skola öfverlemnas till Eders Maj:ts Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademi.

Slutligast vädjande till Eders Maj:ts aldrig jäfvade rättrådighet, vågar jag i underdånighet hemställa, om icke den enklaste billighet synes fordra, att för de konsthistoriska berättelser och anteckningar, Akademien eger i sin värjo såsom frukten af mina forskningar, jag tillerkännes åtminstone ett så stort belopp, att kostnaderna för de resor, hvarunder dessa iakttagelser blifvit samlade, finnas vara betäckta.

Med djupaste vördnad, trohet och nit tecknar jag

Stormäktigste Allernådigste Konung

Eders Majestät

underdånigaste och tropligtigaste

tjenare och undersåte

N. M. Mandelgren.

Stockholm i Januari **1852.**

_____avgränsningsstreck med kurbits]

Häraf äro tryckta **41** Exemplar.

STOCKHOLM, P. A. HULDBERS BOKTRYCKERI. 1852.

Underdånigt Memorial!

Som det blifvit mig nådigst förunnat att inför Eders Kongl. Maj:t få afgifva några underdåniga påminnelser emot det underdåniga utlåtande Eder Kongl. Maj:ts Witterhets, Historie och Antiquitets Akademi, afgifvit, på grund af nödig remiss, i anledning af min den 10 October till Eders Kongl. Maj:t inlemnade underdåniga ansökan, anser jag mig främst böra afgifva en kort öfversigt af dessa forskningar, på det att sanningen må inför Eders Kongl. Maj:t blifva belyst i sin rätta dager; hvilka derjemte vederlägger hvad Akademien förmenat skulle ligga mig till last. I Februari 1846 inkom jag första gången till Eders Kongl. Maj:t med underdånig ansökan, på grund af att jag gjort konsten att "restaurera"-- taflor och andra konstverk till mitt hufvudstudium och detta erfordrade en större antiqvarisk samt konsthistoriska kunskaper än som äro nödiga för någon af konstens öfriga grenar, samt att jag vid utländska museer och konstsamlingar från 1838 intill 1843. på egna medel studerat denna konst, men ditills ej kommit i tillfälle att göra mig nogare bekant med mitt //eget// fäderneslands Konsthistoria och de derinom befintliga in- och utländska Konstprodukter, enär ett sådant studium var förenadt med större kostnad än mina tillgångar medgåfvo

synnerligen som dessa konstverk äro spridda i Kongl. Lustslott, Kyrkor och privata gods i landsorterna m.m.; öfver denna ansökan afgaf de fria Konsternas Akademi, på grund af nådig remiss, sitt utlåtande, uti hvilket den förklarade, att bland de inom fäderneslandet befintliga Konstföremål och ålderdomsminnen //som// voro förtjente af uppmärksamhet säkerligen funnos flera af stort värde, som ofta voro blottställda för att i brist på vård, småningom förskingrades och derigenom gingo förlorade, till betydlig skada för den historiska eller Konsthistoriska forskningen, som af desamma kunnat hemta viktiga upplysningar, hvadan Akademien fann sig böra å denna allmänna del af frågan underdånigt hemställa till Eders Kongl. Maj:ts serskilta afseende, men hvad min underdåniga ansökan vidkom för- mälte Den sig sakna kännedom till min person, huruvida jag egde de studier och kunskaper af flerfaldig art, som kunde sätta mig i tillfälle att med framgång och till allmän nytta utföra det af mig åsyftade värf till hvars fullbordande det begärda anslagsbeloppet jemväl syntes Akademien aldeles otillräckligt;" orsaken till detta afgifna utlåtande syntes då vara för rättvisan kränkande och Eders Kongl. Maj:t oförklarligt, synnerligen som jag vid samma Akademi under denna tid i 1 1/2 år fungerat som lärare uti perspektiven samt återställt

flerfaldiga Konstverk, tillhörande Eders Kongl. Maj:t och Kongl. Museum öfver hvilka förhållanden, såväl Akademien som dess enskilda medlemmar skriftligen afgifvit fördelaktiga intyg, fann Eders Kongl. Maj:t nödigt, att medelst nådig remiss infordra dess Witterhets- Historie och Antiquitets Akademis utlåtande, hvilken uti sin häröfver afgifna skrifvelse anför att, ”enär jag under besök i främmande länders Konstmuseer torde hafva varit i tillfälle att inhämta en dertill nödig erfarenhet, ansåg sig Akademien böra underdånigast tillstyrka nådigt bifall till det af mig sökta måttliga anslag af 200 R:dr B:co med föreskrift, att jag skulle resa omkring uti landsorterna så långt berörde belopp medgaf, med ledning af den instruktion Akademien ville mig meddela, för att i Kyrkor undersöka beskrifva och om möjligt vore, äfven afteckna hvad som i Architektoniskt hänseende kunde äga större märkvärdighet, såsom rundkyrkors Konstruktion och plan, ovanliga torn och hvalfbyggnader m.m. Alfresco målningar på väggar och hvalf, målningar och skulpturarbeten på gamla altartaflor och andra flyttbara föremål; att äfven hos enskilda personer där sådant tillåts, anteckna och beskrifva Konstverk, rustningar och dylikt som kunde äga Antiquariskt eller Historiskt värde.” Detta

blef af Eders Kongl. Maj:t bifallit, enligt Dess nådiga Skrifvelse af den 15 Maj 1846, på hvilka Antiquitets Akademien grundat den mig meddelade instruktio- nen, den jag under forskningarna sökt att efter bästa förmåga uppfylla. Detta års resa börja- des den 12 Juni, hvarmed jag oafbrutet sysselsatte mig intill den 1. Februari 1847, då jag till Antiqui- tets Akademien aflemnade de under resan samlade anteckningar och Konceptritningar jemte medlagda skrifvelse samt förteckning öfver mina för skjutsen hafde utgifter m.m., öfver hvilket Akademien till Eders Kongl. Maj:t inkom den 11 Maj 1847 med under- dånigt utlåtande, däri det heter "att jag i Öster- göthland besökt 59 Kyrkor utom städer och herresäten jemte Floda Kyrka i Södermanland; samt att de Kon- ceptritningar jag aflemnat utgjorde tillsammans 148 större och mindre blad, bland hvilka voro Konstruk- tionsritningar af 11. Kyrkor och att en af dessa var en rundkyrka, att 23 plancher upptogo teckningar af Alfresco målningar i Kyrkohvalf, de flesta med ori- ginalens färger, att de flesta ägde för Kyrkan, Kon- sten och Bildningens Historia utmärkt värde, att de inlemnade ritningarne afbildade 237 föremål, att de mindre utförda utkasten voro tillräckligt utförda, till ledningar vid utväljandet af sådana fö- remål som förtjenade att skyddas eller i en fram- tid med Nationalmuseum införlifvas; "att de

2/

förslag som jag gjort rörande, att från förgängelsen rädda dyrbarare Konstverk jemte dess iståndsättande tillhörde de Fria Konsternas Akademi; men som dessa Konstverk fortfarande hafva fått sedan dess på sina befintliga ställen ytterligare förfalla, har jag under de sednare åren ej anført dylikt. En annan fördel ansåg den sig icke böra förbigå som min resa medfört, nemligen att Kyrkornas embetsmän däri genom blifvit fästade på pligten att omsorgsfullare vårda fornminnena i deras Kyrkor, emedan de utfärdade författningarne varit oförmögna att tillbakahålla vandalismen; att jemte den skriftliga berättelsen var bifogadt förteckning öfver porträtt-samlingarna i Söderköping, Norrköping rådhus samt Linköpings bibliotek jemte 38 enskilda Konst-samlingar; slutligen ansåg Akademien att de inlemnade ritningarne jemte anteckningar, utgjorde en nöjaktig ersättning för det Statsanslag jag af offentliga medel uppburit, jemte det den anhöll hos Eders Kongl. Maj:t att de måtte få förvaras i dess arkiv, som blifvit af Eders Kongl. Maj:t bifallet. Jag får därför fästa Eders Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på de närlagda handlingarne, att Antiquitets Akademien inför Eders Majt förteगत, att jag anhållit det den måtte bereda mig någon ersättning till betäckande

af de öfverskjutna resekostnaderne, hvilket den kunde inhämta af den bilagde förteckning, som visar att jag rest 172 1/4 mil, den tid som åtgått för resan och ordnandet af samlingarna sammanlagdt utgjorde 234. dagar; likaledes blef af Akademien förteगत, att jag sedan hoppades kunna i allmänt tryck utgifva hvad nu var samlat. Under denna förhoppning om en lyckligare framtid anhöll jag hos Eders Kongl. Maj:t för år 1847 om ett förnyadt understöd af 200 R:dr B:co, hvilket mig Nådigst beviljades; efter slutad resa och sedan jag ordnat de under densamma samlade ritningarna jemte anteckningar, inlemnades de till Antiquitets Akademien, hvilken i sitt utlåtande till Eders Kongl. Maj:t af den 15 Maj 1848 anför "att jag besökt 95 Kyrkor bland hvilka varit 3:ne i Upland, 1. i Westmanland, 5 i Westergöthland 6 i Kalmare län, 5 i Jönköpings och de öfriga i Östergöthland; att de inlämnade ritningarne voro uppklistrade på 80 blad som jag låtit inbinda med dem, hvilka jag förut inlemnat; att bland dem fans Konstruktionsritningar efter 49 Kyrkor, 5 Grafkor, 2:ne gamla materialbodas, 15 Klockstaplar, 25 portar och dörrar, 2:ne Kyrk-och Klosterruiner, en forntids borg utom 15 prof på hvalf- och väggmålningar jemte ritningar efter 15 grafstenar samt 2:ne runstenar och 90. diverse Kyrkinventarier, tillsammans 230 föremål

mål, hvilka blifvit tillräckligt utförda, för att enligt det åsyftade ändamålet gifva tydeligt begrepp om de byggnader och fornsaker, hvilka ansetts förtjena forskarens uppmärksamhet. Ett fullständigare utförande af alla dessa teckningar har icke billigtvis kunnat väntas, då man tager i betraktande så väl tiden som anslaget inskränkt-
het; att bland Kyrkorna voro i Antiqvariskt och Architektoniskt afseende de viktigaste 3:ne rundkyrkor nemligen Solna, Munsö, Skjörstorp och Dimbo jemte en icke mindre märklig och ännu mera sällsynt byggnadsart förekom uti {Gertsenenes}, en gammal träkyrka uppförd af resvirke, i likhet med de egen-
domliga Norska träkyrkorna, hvilka genom målaren Dahl blifvit aftecknade och i stentryck utgifna, som både inom och utom fornnorden väckt stor uppmärksamhet; att dessa och flere andra Kyrkor hafva blifvit i teckningar fullständigt utförda, samt att den åtföljande berättelsen innehöll många tillägg till förut tryckta topografiska arbeten och Kyrkoberättelserna för 1829-30, jemte förteckningar öfver 11. tafvelsamlingar i landsorterna och de porträttsamlingar som försvaras i Upsala universitets serskilta lokaler och på de studerandes nationssalar; att de inlemnade ritningarna samt skriftliga anteckningar utgjorde en

nöjaktig ersättning för det Statsanslag jag uppburit samt anhållan om Eders Kongl. Maj:ts nådiga bifall att de måtte få förvaras i dess arkiw.”

Jag anser mig böra fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet på att Akademien äfven denna gång inför Eders Kongl. Maj:t dolde, att jag, enligt nedlagde skrifvelse anförde ”att dessa resor medtagit icke obetydliga uppoffringar af egen tid och egna medel, och då jag ännu icke lyckats att erhålla någon tjenstebefattning, som i någon mån kunde underlätta mina fortsatta bemödanden i denna väg, utan nödgades för tillgode-seendet af lifvets torftigaste behof, genom tillfällighets arbeten uppehålla mig, att jag hoppades framdeles komma i tillfälle att såsom en möjlig godtgörelse för mina förskotter kunna i offentligt tryck utgifva de af ritningarne, som möjligen anses sådant förtjena, vågade jag derjemte uttrycka min ödmjuka anhållan, att desamma genom Akademien icke måtte publiceras. Detta årets resa börjades den 7. Juni och slutades sista dagarna af October, då jag rest 244 3/4 mil; efter hemkomsten arbetades för att ordna de samlade materialerna till den 1. Februari 1848, hvartill åtgick från resans början en tid af 237. dagar. Under denna tid hade

3/

Konduktören vid Eders Kongl. Maj:ts ÖfverIntendents Embete F.W. Scholander återkommit från sin utländska resa, hvilken med största inställsamhet, jemte chefen och sekreteraren vid de fria Konsternas Akademi på allt sätt sökte försäkra mig om det stora intresse de hyste för de af mig gjorda Konsthistoriska upptäckterne, under det de visade den största nyfikenhet att få se mina samlingar, hvilket ej förnekades, utan att ana den plan af intriger som derunder tycks legat förborgad. Sedan Rikets Ständer för dessa forskningar vid 1848 års riksdag förordat ett årligt anslag af 666 R:dr 32 sk. B:co af denna anledning, inkom jag med underdånig ansökan till Eders Kongl. Maj:t och hugnades medelst Dess skrifvelse af den 10. October 1848, med ett anslag af 200 R:dr B:co. Efter slutad resa, då ritningar och anteckningar hunnit ordnas inlemnades //de// i likhet med de föregående åren till Antiquitetens Akademien, som i sitt underdåniga utlåtande af den 22 Maj 1849 inför Eders Kongl. Maj:t anför, "att jag besökt Kalmare län, Öland, Jönköpings och Kronobergs län, Westergöthland, Östergöthland, Södermanland samt några Kyrkor i Upland; att bland ritningarne funnits 333 st: som till större delen utgjorts af mycket ofullständiga utkast samt 152

små detaljer af Kalmar slott, hvilka icke blifvit fullt utförda eller till något helt sammansatta, tillsammans 485; att bland dessa funnos renritade 2:ne Portar, 1. plafond och delar af frisen i Konung Erik den 14:des sängkammare å Kalmare slott, samt 6 Kyrkor af hvilka rundkyrkorna Hagby och Waxtorp företrädesvis ägde märkvärdighet samt en takmålning och några smärre föremål, att den bifogade beskrifningen innehöll hufvudsakligen anvisande dess innehåll jemte förteckning på 18 obetydliga tafvelsamlingar samt Konstsamlingarna på Kalmare och Wexiö Konsistorium, att orsaken till detta förhållande varit, enligt min till Akademien ingifna Skrift, anslaget otillräcklighet; att efter återkomsten från den vidsträckta resan jag icke kunnat vidtaga annan åtgärd än att ordna och bringa de samlade skitserna och anteckningar i det skick hvare de befunnos, att oaktadt de brister som blifvit anmärkte, likväl ritningarne och dertill hörande beskrifning ägde värde, derigenom att de, om än ofullkomligt angåfvo hvad som förtjente uppmärksamhet, och sålunda anvisade hvad som möjligen för ett blifvande Nationalmuseum, eller medelst noggrannare eller mera utförliga anteckningar borde åt efterverlden bevara, utgjorde efter Akademiens förmenande nöjaktig

ersättning för det anslag jag af Statens medel uppburit jemte det att samlingarne måtte i likhet med de föregående årens få i dess arkiv förvaras.

Ehuru flera anmärkningar emot ofvan anförde utlåtande kunde till min fördel anföras emot Akademiens //hämte// visade mindre välvilja, men då det kommer uti dess sednare handlingssätt att sjelf förklara sig, anser jag mig endast böra fästa Eders Kong. Maj:ts uppmärksamhet på, att Akademien äfven denna gång med tystlåtenhet inför Eders Kongl. Maj:t förbigått, hvad som varit dess ovilkorliga skyldighet att inför Eders Kongl. Maj:t yttra sig öfver, att jag anført: att "ehuru jag med dyrbar vunnen erfarenhet om otillräckligheten af de hittills för detta ändamål utgångne anslag, ansett det omöjligt att dermed fortfarande sysselsätta mig, om jag icke af Kärlek till vetenskapen, der så mycket återstod att bearbeta och insamla, och med förtröstan på ett mödorna samt omkostnaderna motsvarande anslag, vågat, med stöd af Rikets Ständers förord, påräkna ett tillräckligt understöd; under denna tillförsigt och med förhoppningsfull förtröstan hade jag nedlagt på denna resa större förskotter

än vid någon af de föregående, samt att mina enskilda tillgångar voro helt och hållet medtagna. På grund af ofvannämnde motiver anhöll jag om Akademiens förord, att denna resas förskjutna medel måtte blifva mig ersatta, för hvilket ändamål och till lättnad för bedömandet bifogades en specificerad förteckning å mina utgifter, derjemte påmintes Akademien hvad jag förut i gjordt förbehåll anfört, att jag till godtgörande af de 2:ne första årens öfverskjutna utgifter, hoppades kunna göra mig någorlunda skadeslös genom ett möjligen framtida utgifvande i tryck af de värdefullaste af inlemnade ritningar. Detta års resa börjades den 13 Maj och slutades i November, då jag rest 322 1/2 mil och för arbetets utförande hade åtgått 250 dagar då samlingarne aflemnades. Som intet dera af de ofvan anförda förskotten blefvo mig ersatta och Akademiens sekreterare meddelade mig munteligen att densamma i allo bifallit det af mig gjorda förbehåll, är det på denna grund som jag sedermera hos Eders Kongl. Maj:t anhållit om ett understöd af 200 R:dr Banco, "hvarföre jag och iklädt mig enahanda förbindelse" Sålunda benådad 1849 med ett ytterligare anslag af 200 R:dr B:co, hvarpå forskningar företogs inom

4./

Nerike, där jag aftecknade målningarna å den såkallade Gustaf den 1:stes rikssal i Örebro samt upptäckte vägg- och hvalfmålningarna i Råda Kyrka från 1323 och 1494 jemte hvalfmålningarna i Tegelsmora kyrka i Upland m.fl., hvilket års resultat jag haft den nåden inför Eders Kongl. Maj:t personligen förevisa. Då detta års samlingar voro till större delen ordnade för att till Antiquitets Akademien inlemnas, hände mig den olyckan att medelst halkning erhålla en fractura febule, som gjorde mig sängliggande intill den blidare årstiden inträdt, då jag genom Eders Kongl. Maj:ts varma och hulda omsorg för vetenskapens framåtskridande under samma vilkor och förpligtelse åter hugnades för 1850 med ett ytterligare anslag af 200 R:dr B:co, och för att ej låta den för mina forskningar gynnande årstiden gå ur handen måste jag fortsätta desamma, utan att före afresan kunna uppfylla mitt åliggande. Detta år besöktes Gottland, Skåne, hvarest jag uti Bjäresjö Kyrka på hvitmeningen upptäckte målningar af en ren Byzantinsk styl från midlet af 1200 talet; sedan jag af tagit Kalken aftecknades målningarna, resan fortsattes derefter genom Halland, Småland, Westergöthland, Dalsland, Wermland, Nerike, Westmanland och Upland, för att undersöka sådana ställen som jag hade mig bekant skulle finnas målningar och Konstverk af

historiskt värde under obestämd tid och konstart, för att sedermera kunna kronologiskt ordna mina samlade ritningar och anteckningar efter ornament och målningar i den ordning jag ämnade att utgifva dem. Sedan jag såg att dessa resultat utgjorde ett sammanhängande helt, ansåg jag mig då först. kunna i underdånighet anhålla om understöd för dess utgivande, öfver hvilken ansökning Antiquitets Akademien anför i sitt utlåtande af den 12 November 1850, 1:o att "Akademien ansåg visserligen för kännedom af Konstens tillstånd och utbildning inom fäderneslandets äldre tider, att utbildningar måtte utgifvas icke blott af målningar och ornament, utan äfven och med ännu större skäl af de till en del utmärkt sköna kvarlevor af medeltidens byggnadskonst, som äro i åtskillige Svenska landsorter mer eller mindre i behåll, och för det jag i underdånighet åberopat mig Akademiens vitsord öfver mina gjorda forskningar, citerade Akademien det utlåtande den öfver min resa för 1848 afgifvit, som ofvanföre blifvit anført med tillägg att den ej på annat sätt hade vitsordat värdet af mina ritningar eller att den ej kände att jag ägde några Konsthistoriska insigter och dertill erforderlig talent". I sammanhang härmed anser jag mig böra fästa Eders Kongl. Maj:ts upp-

märksamhet på att Herr Wallenstråle uti sin till Rikets Ständer ingifna motion anført, "att jag i kronologisk ordning från den nordiska Konstens första gryning till dess nuvarande Ståndpunkt beslutat i tryck utgifva mina samlade ritningar med åtföljande text, hvilket skulle komma att utgöra 2:ne //olika// grenar af Konsthistorien; den första skulle innehålla ornament, emalj-, glas-, tak- och väggmålningar, tryckta i brillanta färger, den andra skulle //i svart Lithografi// afhandla de olika tids momenter och de förnämsta konstalster i skulptur- och byggnadskonst. För det sednare arbetet synes ej kunna betviflas, att det ju såsom mindre dyrt skall kunna utgifvas utan understöd. Planen för det sednare arbetet har jag ej vågat framlemna, så länge jag ej vet om jag blifver berättigad att utgifva mina samlingar.

Som denna vetenskapsgren hittils inom fäderneslandet om icke glömd åtminstone mindre odlad hade jag nödgats för nödiga upplysningar sätta mig i förbindelse sätta mig i förbindelse med utländska vetenskapsmän i denna branch både genom resor för att muntligen inhämta de nödiga råd, jemte Korrespondens, då ingen i mitt fädernesland fanns som kunde meddela mig de upplysningar, som erfordrade, hvilka resor jag hoppats äfven måtte blifva mig ersatta med samt sådana föreningar, hvilka uteslutande däråt egna sin omsorg, hvars yttrande, i likhet med

de Akademien under de första tvänne åren afgifvit, stå i fullkomlig strid med det sednare, hvarföre Rikets församlade Ständer äfven stödt sin till Eders Kongl. Maj:t underdånigst ställda skrifvelse på hvad som i utlandet blifvit vitsordat; desamma varder härmed i underdånighet bifogade till sakens upplysning. Widare anförde Akademien att anslaget endast var bestämt för resor och lärda verks utgifvande och ej för så beskaffade arbeten. Den förbisåg att någon Konstlärdom fanns och att detta arbete, enligt den bifogade planen, just afhandlade densamma, orsakerna till det emot mig riktade ogynsamma utlåtande torde komma att ses i ett sannare förhållande då det till det med Akademien må förunnas att till mitt försvar anföras så väl muntliga som skriftliga bevis. Den 2 November 1850 inkom till Eders Kongl. Maj:t Kyrkoherden J. G. Höjer med anhållan att jag som genom hade Akademiens uppdrag måtte få tillstånd, att på allmän bekostnad få afteckna åtskilliga å hafverös Kyrkoväggar och hvalf befintliga målningar; sedan ansökningen medelst remiss inkommit till Akademien erhöj jag den 22 samma månad af dess Sekreterare en skrifvelse, hvarest anhölls, om jag under mina resor besökt denna Kyrka och kunde uppgifva om målningarna voro

5/

af den beskaffenhet att de förtjenade aftecknas samt hvad detta kunde kosta, den//na// skrifvelse blef af mig skriftligen besvarad och dess innehåll i Akademiens utlåtande af den 4:de Februari 1851 intagen; utan att blifva tillspord om jag kunde nedsätta mina anspråk, hvartill jag visserligen varit benägen, vände Akademien sig till Professor F. W. Scholander som fann sig genast benägen att utföra arbetet, utan annan ersättning än det vanliga för en Konduktör bestämda dagtraktamente och skjutsanslag, hvarpå den föreslog att som Scholander var den enda hvilken kunde verkställa sådana företag, han måtte erhålla uppdraget, hvilket Eders Kongl. Maj:t biföll, efter någon tids förlopp träffade jag Akademiens sekreterare på gatan, då han hos mig anhöll att jag skulle lemna honom ett skriftligt qvitto att de samlingar som jag återfått voro till låns bekomna; förundrad öfver hur han nu kunde göra en sådan framställning då han tillföre försäkrat mig att Akademien icke kom att lägga något hinder i vägen för mitt gjorda förbehåll samt att någon sådan skrifvelse af mig aldrig kunde utgifvas eller ritningarna återlemnas förrän de blifvit af mig kopierade och på trycket utgifna eller mina gjorda öfverskott blifvit mig fullkomligen ersatta, för att ej blottställa mig för samma förlust, som Riksantikvariens omtalade träffat förre Akademi-ritmästaren Boström i Lund, då han år 1833 hade aftecknat hvalfmålningarna i Borreby Kyrka och till

Akademien insändt ett utfördt exemplar af dessa ritningar, för hvilket han i ersättning erhöll en långvarig rättegång som utföll att densamma hitintills behållit ritningarna utan att Konstnären eller Sterbhuset därför erhållit någon ersättning. Härpå erhöll jag flera grofva tillvitelser för min oridderlighet etc. etc. och hotades med, att mina samlingar skulle medelst lagens tillhjälp blifva mig fråntagna samt att om jag rest mera än det beviljade anslaget betäckt derom bekymrade sig ej Akademien jemte underrättelse att Akademien hade förordat Konduktören vid Eders Kongl. Maj:ts Öfver Intendents Embete F.W. Scholander att företaga undersökningen af Häfverö Kyrka emedan han var den rätta mannen för utförandet af det verk med så stora anspråk jag inför Eders Kongl. Maj:t förelagt.

På grund af dessa och andra mig meddelade upplysningar inses lätt att jag risquerade, att hvad jag med mödor och stora uppoffringar skulle blifva mig frånhändt eller lika med Boström belönas med en rättegång under mina återstående dagar och hvarför jag icke vågat inlämna de tvänne sednare årens samlingar, fastän de länge varit i samma skick som de jag aflemnade för de föregående åren/ utgifterna för dessa resor inkomma för år 1849 som börjades i Juni och slutades i October, då jag rest 158 $\frac{3}{8}$ mil och att hela arbetet upptagit en tid af 235 dagar

samt att 1850 års resa börjades äfven uti Juni och slutade i October, då jag rest 384 $\frac{3}{16}$ mil med en arbetstid af 250 $\frac{232}{32}$ [32 i blyerts över de befintliga siffrorna] dagar, jemte det jag låtit af bokbindare på papper uppklistra ritningarne samt inbindas./

ansåg jag mig böra afvakta så väl Rikets Ständers beslut som Riksantiqvariens meddelade hotelse. Den 28 sistlidne November erhöll jag en skrifvelse från Riksantiqvariern Hildebrand hvare han under förevändning, för att få samlingarne inom Akademien, föregaf som skäl att de borde inlemnas för det ifrågavarande utlåtandet, men då sådant ej kunde uppfyllas, anhöll jag, att tvisten måtte inom Akademien blifva vederlagd och ej ett mål för Eders Kongl. Maj:ts pröfning, enligt närlagde concept, hvarpå jag af en ytterligare skrifvelse af den 29 uppmanades att skriftligen afgifva mina påståenden, som blifvit bifogade dess underdåniga anförande. Den 8 December erhöll jag en ytterligare skrifvelse från Riksantiqvariern Hildebrand, hvaruti han hotade att om jag ej före veckans slut inlemnade mina samlingar, hade Akademien beslutat anmäla hvad som nu skett.

Jag döljer visserligen icke för mig de mödor och försakelser som en Konstidkare i vårt fädernesland har att genomkämpa och det prof af alfvar och kraftfull ihärdighet han, i synnerhet i yngre åren har att bestå, men jag kan icke heller dölja, det han smickrar sig //att// efter sådant möjligt alf-

varligt sträfvande någongång se de förhoppningar förverkligade, som derunder varit hans ledstjerna och målet för hans sträfvande samt att, om icke just några blommor falla på hans lefnadsstig, åtminstone om mödorna och arbetet någorlunda motsvarande belöning borde försätta honom utom saknaden af lifvets tarfligaste behof; och det är derföre som jag i förevarande fall, med stöd af ofvan anförda korta öfversigt af mina Konsthistoriska forskningar, grundad på anförda fakta, öfverlemnar till Eders Kongl. Maj:ts nådiga bepröfvande huruvida de af Eders Kongl. Maj:ts Witterhets Historie- och Antiquitets Akademi emot mig anförda anmärkningar kunna lända mig till {?ek?} vid det beslut, som Eders Kongl. Maj:t kommer att fatta öfver den af mig i underdånighet gjorda ansökningen; då jag medelst närlagde handlingar styrkt, att Akademien ej äger någon rättighet till att publicera någon af de inlemnade anteckningarne eller Konceptritningarne, förrän de blifvit af mig på trycket utgifna och mina förluster ersatta, där min inlemnade ansökning endast upptar att efter dem utarbete originalritningarne samt fortsätta forskningarne hvartill just dessa Konceptritningar är af största vikt; lika-

6/

ledes är styrkt att dessa samlingar innehålla materialer till tvänne arbeten, af hvilka det första kommer att innehålla en serie af ornamenten och målningar, och det sednare skulptur och byggnadskonst från den nordiska Konstens början intill närvarande tid. Det har ej heller blifvit af mig förnekat att till Akademien återlemnade utbekomna samlingarne; blott de blifva af mig kopierade och utgifna skola de i den mån som arbetet fortskrider komma att återställas, då däruti är inbegripet hvad, som under de sednare åren är och kommer att samlas; ej heller har //de// i mitt bref anförda skälen hvarföre samlingarna återlemnades kunnat af Akademien //vad// något facta vederläggas, men deremot blifvit medelst mitt förbehåll styrkt, utom det att Akademien erkänt "att de blifvit till mig utlemnade för ett arbete som jag hade för handen". Likaledes är bevisat att jag ej sökt eller söker undandraga mig den skyldighet jag underkastat mig för de anslag jag uppburit under dessa 5. års tid. att jag från Akademien utbekommit mina inlemnade anteckningar bestrides och i den händelse de ej finnas hafva de genom den som fått sig uppdragit att vårda dem blifvit förstörda.

Skulle Eders Kongl. Maj:t förgodt finna att på

Antiqvitetens Akademiens gjorda anmärkningar bifalla det afslag den tillstyrkt och i följe deraf ålagt mig att som ersättning för de uppburna medlen till densamma inlemna alla mina Konsthistoriska samlingar, hvilka enligt Akademiens förmenande för de 3 första åren redan skola vara Statens egendom; alldenstund Eders Kongl. Maj:t bifallit Akademiens gjorde framställan att de inlemnade samlingarna utgjort en nöjaktig motsvarande det statsanslag jag uppburit skola förvaras uti Akademiens arkiv. Måtte det förunnas mig häremot få anföra att då Eders Kongl. Maj:t afgaf detta nådiga beslut mina gjorda förbehåll icke blifvit Eders Kongl. Maj:ts pröfning underställda, hvarföre de i likhet med andra af samma beskaffenhet genom lagen förkunnade beslut blifva upphäfda; anses därtill ej vara tillräckliga skäl, måtte Eders Kongl. Maj:ts Antiqvitetens Akademi åläggas. Emedan densamma inför Eders Kongl. Majt. undanhållit mina gjorda förbehåll, hvilka varit vilkoren och betingelserna, hvarföre jag under sådana förhållanden fortsatt mina Konsthistoriska forskningar, att till mig utbetala en ersättning motsvarande hvad Wallenstråle i sin motion anfört, hvars billiga fordran öfverensstämmer med hvad som Akademien anfört uti ofvan

intagne utlåtande af den 4. Februari 1851. då den inför Eders Kongl. Maj:t förordade Konduktören vid Eders Kongl. Maj:ts ÖfverIntendents Embete J. W. Scholander att utföra ett uppdrag af samma beskaffenhet för hvilket han betingade sig utom den lön han af Staten uppbär 438 R:dr B:co, skjuts efter tvänne hästar och ett dagtraktamente af 1. R:dr 6 sk. B:co per dag, som af Akademien ansågs vara högst billiga vilkor och derföre vann Eders Kongl. Maj:ts nådiga bifall; och då jag är den som lyckats inom mitt fädernesland framkalla ett lifligare intresse för denna gren af vetenskapen, hyser jag den förtröstan till Eders Kongl. Maj:ts rättskänsla för dess undersåtare, inser billigheten att jag ingalunda bör kunna belönas mindre än den som för en enda gång nedlagt ett prof, hvilken ersättning kommer att utgöra, enligt anförda uppgifter grunda på närlagda, under resorna förda anteckningar för de ifrågavarande 5 åren utgöra en summa af //5.227//R:dr //4=11//sk. B:co,[summorna i blyerts] från hvilken afdrages de uppburna medlen 1000 R:dr B:co, då återstoden blir 4227 R:dr 4=11 B:co [summorna i blyerts] som till mig eller ombud utbetalas, då jag med beredvillighet öfverlemnar till Staten alt hvad som för denna vetenskap under dessa blifvit af mig samladt för att sedermera utom fäderneslandet i andra grenar af Konsten söka mitt

torftiga lifsuppehälle, då på så mångahanda sätt
visat sig att inom detsamma min graf vore
afundsvärd.

[Nedanstående text är inskriven i blyerts]

//Dag således ej kommer att njuta någon fördel af
den plan samt kostnadsförslag blifvitt i Berlin uppgja [sic!]
för utgifvandet af mina samlingar utan det blifva
Akademien jemte dess prakti^{ke}, så synes det val ej orim-
ligt om summan för mina utländska resor för dessa
forskningar ökades [sic!] med 100 R:dr {B:co} så att //hvarpå// dess
totala summa kommer att utgöra 4327.²4__11. {B:co}//

Transsumt af Kongl. Maj:ts
till Dess Witterhets Historie
och Antiquitets Akademi den
21 Febr. 1852 aflåtna nådiga
Skrifvelse.

Oscar med Guds Nåde, Sveriges, Norriges,
Göthes och Wendes Konung.

Wår synnerliga ynnest och nådiga benägenhet
med Gud Allsmäktig, Tromän, Tjenare och Un-
dersåtar, samtliga Ledamöter af Wår Witterhet,
Historie och Antiquitets Akademi! Till erhål-
lande af understöd å innevarande års an-
slag till resestipendier samt Läroböckers och
lärdas verks utgifvande, hafva hos Oss
underdåniga ansökningar blifvit inlem-
nade, bland andra, af:

[Här följer två rader med tankstreck]

i) Artisten N.J. Mandelgren om 1000 R:dr årligen
intill nästa Riksdag, för att medelst resor fort-
sätta sina nedan under flera år anställda
Konsthistoriska forskningar inom rikets pro-
vinser samt deröfver utarbete Original-
ritningar med tillhörande text, i öfverens-
stämmelse med förut i underdånighet
ingifven plan.

[Här följer två rader med tankstreck]

Öfver hvilka samtliga ansökningar I med
[författarens spiralformade signatur]

i nåder infor dradt och den 16 sistledne Decem-
ber afgifvet utlåtande till Oss i underdånig-
het inkommit.

Beträffande dervid serskildt den af Ar-
tisten Mandelgren framställda anhållan
hafven I underdånigst anmält, hurusom
han, hvilken under hvardera af åren 1846-1850
åtnjutit 200 R:dr banko reseunderstöd, icke för de
tvänne sistförflutna åren till Eder afgifvit
berättelse om sina med berörda understöd
verkställda resor, ehuru ett sådant åliggan-
de varit med de beviljade anslagen före-
nadt; att Mandelgren, som väl för åren
1846-1848 sagda åliggande fullgjort, men
fått från Eder utlåna de af honom för
sistnämnda 3:ne år samlade och aflemna-
de teckningar, sedermera vägrat att desam-
ma återställa, hemställande I, som under så-
dana förhållanden icke kunnat å Mandel-
grens underdåniga ansökning tillstyrka
nådigt bifall, huruvida något nytt anslag
må för honom ifrågakomma], innan han
fullgjort de förbindelser, hvilka åtföljt
hans under åren 1849 och 1850 uppburna
reseunderstöd samt han jemväl återställt
de till Staten redan aflemnade teckningar

och berättelser, han sedermera fått låntaga.

Detta, med hvad mera så väl omförmälda
ansökningar, som Edert öfver dem afgifna
underdåniga utlåtande innehålla, hafve
Wi i nåder låtit oss föredragas

[Här följer två rader med tankstreck]

Widkommande det af Artisten Man-
delgren underdånigst sökta anslag haf-
ve Wi pröfvat skäligt förklara, att, sedan
Mandelgren behörigen fullgjort de utaf Eder
omförmälda, honom åliggande förbindelser,
Wi vilje taga i Nådigt öfvervägande, i hvad
mån understöd för det uti hans underdåni-
ga ansökning uppgifna ändamål må
kunna honom i Nåder beviljas.

Meddelande Eder allt detta etc. [tankstreck till radens slut och ytterligare en rad]
Stockholms Slott den 21 Februari 1852

OSCAR

/P. Genberg

Rätteligen tramsumeradt af höga
originalet, intygar

ex officio

Bror Em; Hildebrand

[en rad med tankstreck]

[tre tankstreck in på raden] Beträffande dervid serskildt den af Artisten Mandelgren hemställda anhållan, hafven I underdånigst anmält, hurusom han, hvilken under hvarterda af åren 1846-1850 åtnjutit 200 R:dr B:co rese-understöd, icke för de 2:ne sistförflutna Åren till Eder afgifvit berättelse om sine med berörde understöd verkställda resor, ehuru ett sådant åliggande varit med de beviljade anslagen förenadt; att Mandelgren, som väl för åren 1846-1848 besagde åliggande fullgjort, men fått från Eder utlåna de af honom för sistnämnde 3:ne år samlade och aflemnade Teckningar, sedermera vägrat att de samma återställa; hemställande I, som under sådana förhållanden icke kunnat å Mandelgrens underdåniga ansökning tillstyrka nådigt bifall, huruvida något nytt anslag må för honom ifrågakomma, innan han fullgjort de förbindelser, hvilka åtföljt hans under åren 1849 och 1850 uppburna reseunderstöd, samt han jemväl återställt de till staten redan aflemnade teckningar och berättelser, han sedermera fått låntaga.

[här följer en rad tankstreck]

[Tre tankstreck in på raden] Widkommande det af Artisten Mandelgren underdånigst sökta anslag, hafva Vi pröfvat skäligen förklara, att, sedan Mandelgren behörigen fullgjort de utaf Eder omförmälde honom åliggande förbindelser, Ni vilja taga i nådigt öfvervägande, i hvad mon understöd för det uti hans underdåniga ansökning uppgifna ändamål må kunna honom i Nåder beviljas.

[här följer två rader tankstreck]

Stockholms Slott den 21. Februari 1852.

Oscar.

/ P. Genberg.

//Rätteligen transsummeradt

betygar

Ex Officio

F.A. Westerling//

Aftonbladet för den. 26 Februari 1853.

Kongl. Maj:st har nyligen [tyskt y] för innevarande år, uppå därom gjorda ansökningar och efter vederbörande hörande, fordelat anslaget för vetenskapliga resor och larda verks //och Läroböckers// utgifvande på det sätt har nedan anföres.

Såsom understöd för vetenskapliga resor till till [sic!] utlandet har dosenten Wahrenberg. i Upsala erhalit 1200 R:dr B:co dosenten Säve darsammastädes 800 R:dr Professor Gellerstedt, i Lund likaledes 800 R.dr. Doktor G. Hjort. 1200 R:dr samt Docktor F Nilson 800 R:dr för Antiqvariska resor inom faderneslandet har herr Rickard Dybek erhållit 400 R:dr {??} sasom understöd för larda verks utgifvande har Dosenten Uppström i Upsala for utgifvandet af en ny upplaga af Argentens med latinsk fått sig beviljatt 583 R:dr 16. emot tillhandahållande af 250 Exemplar af arbetet för Statens räkning, Adjunkten Mercklin 400 R:dr för fortsättning af sin kattalog ofver Akademiska Disputationer vid de Sväniska Univeriteterna emot ofverlemnande af 25 exemplar af arbetet: Profässor Baheman 500 R:dr för 2 delen af sitt //ento{??}logiska// arbete Monographia Casidiarum; Professor I Agardh likaledes 500 R:dr För 4. delen af sitt arbete om algerna {??} Studeranden Angelin i Lund 666, R:dr 32 sk. för utgifvandet af andra haftet at sitt verk om fornvärlens= Fauna; herr Dalin 600 R:dr för forsta delen af Svänsk ordbok emot ofverlämnade af 25 exemplar, deraf herr. Köningsvärd 300 R:dr för Supplement till Diplomatarium Dahlekarliçum , emot ofverlamnande af 1000 [sista nollan överstruken] exemplar; samt

Samt Kongl. Bibliotikarien, Avidsson 200. R:dr för 5:te delen af Finlands Häfder, likalides emot öfverlämnande af 100 ex for Statens Räkning. Desutom har Riksantiqvarien Hildebrand, redan sistlidet år, for utgifvandet af 4 delens 1:ta häfte häfte [sic!] af Svansk Diplomatorium fått sig beviljadt 510 R:dr af det årest [sic!] anslag, att först under innevarande år utgå.

Bland dem, hvilkas ansökningar om understöd af ifrågavarande anslag icke vunnit afseende på högre ort namnes Profossorerne Ribbing i Upsala och Söhrvelius i Lund dosenterne Granlund och Hagberg {og} Hansén Nyman, Mandelgren, Salman Josephson, Ekendal, Tullgren, Danström Thora Thersner m.fl.